

RENDSZERVÁLTÁS MAGYARORSZÁGON

27/1 MI VÁLTOZOTT A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA?

Kérdőív

Azok az emberek, akik a szüleiddel és a nagyszüleiddel egykorúak, a környezetükben zajló eseményeket már jól érzékelő felnőttként élték meg a magyarországi rendszerváltás, illetve az azóta eltelt időszakot.

Készíts néhány rövid interjút ilyen korú emberekkel a családot vagy az ismerőseid körében az alábbi két kérdés segítségével. Törekedj rá, hogy férfiak és nők egyaránt legyenek a megkérdezettek között, és lehetőleg többféle foglalkozási csoportot, illetve iskolai végzettséget képviseljenek.

1. kérdés

Véleménye szerint milyen változásokat hozott Magyarország számára a rendszerváltás?

.....

.....

.....

.....

Személyes adatok: FÉRFI – NŐ Életkora: ____ év
Foglalkozás: _____ Legmagasabb iskolai végzettség: _____

2. kérdés

Személyes sorsa, lehetőségei hogyan változtak meg az 1990 óta eltelt időszakban? Hogy érzi, összességében inkább jobb, vagy inkább rosszabb lett az élete? Milyen okai lehetnek ennek?

.....

.....

.....

.....

Személyes adatok: FÉRFI – NŐ Életkora: ____ év
Foglalkozás: _____ Legmagasabb iskolai végzettség: _____

Sokszorosítsd ezt a lapot annyi példányban, ahány embert meg tudsz kérdezni!

27/2 A HELSINKI ZÁRÓOKMÁNY*Csoportos feladatlap*

Próbáljatok meg saját gondolataitok alapján válaszolni az alábbi kérdésekre!

Mi mindent jelenthet a gondolat szabadsága?

.....

.....

.....

.....

Mi mindent jelenthet a lelkiismeret szabadsága?

.....

.....

.....

.....

Mi mindent jelenthet a meggyőződés szabadsága?

.....

.....

.....

.....

Miért fontos az ember számára, hogy gyakorolhassa a fenti szabadságjogokat?

.....

.....

.....

.....

Vajon miért nevezi a dokumentum a béke fontos tényezőjének a szabadságjogok tiszteletben tartását?

.....

.....

.....

27/3A A DEMOKRATIKUS ELLENZÉK

A második nyilvánosság kialakulása

1978. szeptember

Nagyobb budapesti magánlakásokban megkezdődtek a hétfő esti „repülőegyetemi” előadások, amelyeken 100-200 fős – főleg fiatalokból álló – hallgatóság előtt vitatták meg a hivatalos nyilvánosság keretei között tabunak számító témákat.

1981 ősze

Megjelent a másként gondolkodók legsikeresebb, és ettől kezdve folyamatosan élő illegális folyóirata, a *Beszélő*. Beköszöntő cikkét Kis János írta. A lap célját abban határozta meg, hogy „a halkán morajló embertömeg, amely fölött a két törpe kisebbség – az ellenzék és az ország vezetése – fennhangon perel egymással” tájékoztatást kapjon a csöndet és az apátiát megtörő „rendhagyó eseményekről”, amelyekről a hivatalos hírközlő szervek hallgatnak.

1989 végéig, amikor a lap legálissá vált, a *Beszélő*nek összesen 27 száma jelent meg, 1500-2500 közötti példányszámban.

1985 ősze

Kádár János így számolt be Moszkvában Gorbacsovnak a hazai helyzetről:

„Országunkban létezik ellenzék: néhány társadalomtudós, szociológus, az értelmiség képviselői, írók. Nincsenek sokan. Szerveződő csoportoknak is lehet őket nevezni abban az értelemben, hogy 50–60 ember időnként találkozik. A nyugatiak megkeresik, támogatják őket. ... Felmerül a kérdés, mit tegyünk velük. Adminisztratív intézkedéseket csak végső esetben foganatosíthatunk velük szemben, mivel nem kívánunk ingyen reklámot csinálni ezeknek az embereknek. Időnként ellenőrizzük az ellenzéki elemeket, elkobozzuk sokszorosító gépeiket, de ha kell, tudunk gorombábbak is lenni.”

Forrás: <http://mek.oszk.hu> A rendszerváltás története. (részlet)

A *Beszélő*höz hasonló szerepet játszott a Demszky Gábor és munkatársai által 1983–88. között kiadott, és 26 számot megért *Hírmondó*, valamint az 1986–89. között megjelent, 41 számig eljutó *Demokrata*. Ezeket és a hasonló szellemiségű egyedi kiadványokat az ifjabb Rajk László lakásán és közvetítőik útján lehetett megvásárolni.

Feladat

Kutassatok az internetes anyagok között! Gyűjtsetek képeket és információkat! Mutassátok be egy számítógépes prezentáció vagy egy tabló segítségével, hogy mi volt az a „Rajk-butik”, és hogyan működött! Az összeállításához felhasználhatjátok ennek a lapnak az információit is.

27/3B A DEMOKRATIKUS ELLENZÉK

A Duna-mozgalom

A Rakpart Klub

Fiatalok és értelmiségiek találkozóhelye, ahol 1982–86 között számos tabutémát vitattak meg 3-400 fős közönség előtt. Ilyen témák voltak a környezetvédelem, a zsidókérdés, Trianon, Jalta, 1956 és Bibó István munkássága.

1984. február

A Rakpart Klub rendezvényén vetődött fel először, hogy társadalmi bizottságot kellene létrehozni a *bős-nagymarosi vízi erőmű felépítése elleni érvek összegyűjtésére és a tiltakozások megszervezésére*. Az est előadója Vargha János biológus-újságíró volt, aki először a Valóság 1981. novemberi számában hívta fel a figyelmet a beruházás káros ökológiai következményeire.

Az előadást követően a szervezők legális egyesületet akartak létrehozni, de a hatóságon ezt nem engedélyezték. Ekkor indították útjára *A Duna Kör Hírei* című tájékoztatójukat, amely körül a Duna Kör nevű társaság kialakult. A Szervezet működéséről itthon viszonylag kevesen tudtak. Az európai környezetvédőknek köszönhetően azonban a világ értesült a tevékenységükről, s 1985 októberében nekik ítélték oda az „alternatív Nobel-díjként” ismert Right Livelihood Awardot.

A díj hozzájárult ahhoz, hogy a mozgalmat egyre nehezebb volt kikapcsolni a „hivatalos nyilvánoságból”. A bős–nagymarosi beruházás ellen tiltakozó Duna-mozgalom így „esernyő-mozgalommá” vált, amely alá tömörült számos olyan tiltakozó felvonulás és szolidaritási demonstráció, amely a rendszer egészének elutasítását akarta kifejezni.

Feladat

Kutassatok az internetes anyagok között! Gyűjtsetek képeket és információkat! Mutassátok be egy számítógépes prezentáció vagy egy tabló segítségével a Duna Kör tevékenységét! Az összeállításhoz felhasználhatjátok ennek a lapnak az információit is.

27/3C A DEMOKRATIKUS ELLENZÉK

A SZETA

Az 1970-es évek vége felé a gazdasági válság nyomán egyre láthatóbbá vált a szegénység Magyarországon. Kemény István szociológus irányításával már régóta folytak ilyen témájú kutatások, amelyek adatokkal is alátámasztották mindezt. Ezeket a kutatási eredményeket azonban nem lehetett nyilvánosságra hozni.

Kemény István 1977-ben emigrált, tanítványai azonban tovább folytatták a munkát. A leggyakrabban szegény- és cigánytelepeken fordultak meg, de fővárosi és vidéki nagyvállalatoknál, helyi tanácsoknál, falusi iskolákban és egyetemeken, mezőgazdasági téveszkeknél is interjúztak – nagyon sokféle társadalmi helyzetű emberrel találkoztak.

A csoport szellemi vezetője Solt Ottilia volt. Az ő lakásán született meg a Szeta, a Szegényeket Támogató Alap létrehozásának gondolata 1979 novemberében. Az ötlet akkor fogalmazódott meg, amikor egy egyedi, bár tipikusnak látszó probléma megoldását keresték – egy olyan ember kért tőlük segítséget, aki hosszú betegsége után táppénzt már nem kapott, rokkantnyugdíjat pedig még nem, és családjának nem volt megélhetése. Ugyanekkor kaptak hírt Iványi Gábor lelkésztől arról, hogy a Pestkörnyéki Metodista Egyházközség fiataljai elhatározták a körzetükben élő szegények megsegítését. Ez szintén ösztönzően hatott rájuk.

A Szeta egyetlen nyilvános rendezvényére, egy pénzgyűjtő képzőművészeti aukcióra 1980 decemberében került sor. Mivel a hatóságok rossz szemmel nézték tevékenységüket, ettől kezdve csak magánlakásokon tartott felolvasások és előadások keretében gyűjtötték az adományokat.

Feladat

Kutassatok az internetes anyagok között! Gyűjtsetek képeket és információkat! Mutasátok be egy számítógépes prezentáció vagy egy tabló segítségével a Szeta, Solt Ottilia és Iványi Gábor tevékenységét! Az összeállításhoz felhasználhatjátok ennek a lapnak az információit is.

27/3D A DEMOKRATIKUS ELLENZÉK

A Soros Alapítvány

A hazai ellenzéket támogató külföldi szervezetek közül a legnagyobb jelentőségű talán a magyar származású amerikai üzletember, Soros György által létrehozott Nyitott Társadalom Alapítvány volt. Soros, aki 1947-ben hagyta el Magyarországot, az 1980-as évekre az USA egyik leggazdagabb emberévé vált. Alapítvány 1982-től biztosított külföldi ösztöndíjakat kelet-európai értelmiségieknek.

Kezdeményezése 1984-től kiegészült az MTA-Soros Alapítvány létrehozásával, amely a külföldi tanulmányutak mellett belföldi támogatásokat is nyújtott. Emellett fénymásolók és számítógépek adományozásával is támogatta a különféle kulturális és tudományos intézeteket. Bár a magyar vezetők egy része rossz szemmel nézte a tevékenységét, megtűrték, mert a szervezet évi 3 millió dolláros költségvetéssel dolgozott. Az alapítvány munkáját az 1956-ban Nagy Imre sajtófőnökeként dolgozó, és ezért börtönviselt Vásárhelyi Miklós irányította.

Részlet az alapító személyes nyilatkozatából

„Az, hogy 1930-ban Magyarországon születtem, nem rajtam múlott. Az, hogy 1947-ben kivándoroltam, tudatos döntés volt, életem egyik legfontosabb lépése. Az, hogy ezzel az alapítóánnyal most hazatérek, ugyanennek a döntésnek a következménye. Az alapítvány célja, hogy támogassa a magyar társadalom kibontakozását. Mint külföldi, nem tudom és nem is tartom feladatommak meghatározni, hogy ez miből áll. Úgy vélem azonban, hogy a kulturális és a tudományos élet gazdagodása és sokszínűsége mindenképp hozzátartozik. És az alapítvány éppen arra törekszik, hogy bővítse a kulturális alkotómunka, a közművelődés, az új kezdeményezések lehetőségét.”

Forrás: a Soros Alapítvány honlapja

Feladat

Kutassatok az internetes anyagok között! Gyűjtsetek képeket és információkat! Mutassátok be egy számítógépes prezentáció vagy egy tabló segítségével, hogy mi mindent támogatott a Soros Alapítvány az 1980-as években, és milyen módon nyújtott közvetett segítséget a demokratikus ellenzék tevékenységéhez!

27/5 EGY PÁRT HELYETT „SZÁZ PÁRT”

A politikai tagolódás állomásai

1. A monori találkozó – 1985. június 14-16.

Egy héttel az 1985-ös országgyűlési választások után az ellenzék és a hozzá kötődő reformértelmiség képviselői találkozó szerveztek a monorierdői kempingben. Ez volt a változást akarók különböző irányzatainak első közös tanácskozása, amelyen 45-en vettek részt. A találkozó fő szervezője és házigazdája Donáth Ferenc volt, aki köszöntőjében így foglalta össze a találkozó célját: *„Gondolatainkat kicserélni jöttünk össze, mivel nyomós körülmények sürgetik, hogy keressük a kiutat társadalmunk romló állapotából és az ország nehéz helyzetéből. Ez jogunk és kötelességünk is.”*

A rendezvény nyolc főszereplője közül Csoóri Sándor és Csurka István a népi-nemzeti tábort, Kis János, Szabó Miklós és Kenedi János a demokratikus ellenzék, Bauer Tamás és Laki Mihály a reformközgazdászokat, Vásárhelyi Miklós és a rendezvény legfőbb szervezője, Donáth Ferenc pedig az 56-os veteránokat képviselték.

A hatóság tudott a rendezvény tervéről, de nem akadályozta meg annak lebonyolítását. Megelégedtek azzal, hogy az egész tanácskozást hangszalagra vették, és az elhangzottakról tájékoztatták a párt vezetését.

A tanácskozáson a közös cselekvési program kidolgozásáig még nem jutottak el a különböző ellenzémi irányzatok képviselői, és nem is törekedtek erre. A rendezvény jelentőségét a válság súlyosságának a leszögezése, és a kiútkeresés igényének megfogalmazása adta.

2. A lakitelki találkozó – 1987. szeptember 27.

Két évvel a monori találkozó után megkezdődött az ellenzék kettéválása. A népi-nemzeti irány követői nem dolgoztak ki saját politikai programot. Elsőként hozták viszont létre saját legális mozgalmukat, amiről az 1987 őszen Lezsák Sándor lakitelki házában az udvarán megszervezett találkozón döntöttek. Az egész napos rendezvényen 181-en vettek részt. Többségük a népi írók holdudvarához tartozó humán értelmiségi volt, de ott voltak a reformkommunisták és a reformközgazdászok képviselői is. A rendezvény fővendége és első előadója Pozsgay Imre, az MSZMP tagja volt. A demokratikus ellenzék vezéregyenységei közül azonban csak néhányan kaptak meghívót – a Beszélő szerkesztői közül pedig senki sem. Részlet a találkozón megfogalmazott nyilatkozatból:

„Az ország és a magyarság sorsáért érzett felelősségtől áthatva, az egybegyűltek szükségesnek és időszerűnek érzik olyan keretek létrehozását, amelyek arra szolgálnak, hogy a társadalom tagjai valódi partnerként vehessenek részt a közmegegyezés kialakulásában. ... Ezért javasolják egy magyar demokrata fórum létrehozását, amely a folyamatos és nyilvános párbeszéd színtere lehetne. ...

Ezt a fórumot a résztvevők nyitottnak képzelik, egyszerre demokratikus és nemzeti szelleműnek. Munkájában különböző világnézetű és pártállású emberek együttműködésére számítanak.”

A Magyar Demokrata Fórum ekkor még olyan független szellemi-politikai mozgalomként határozta meg magát, amely egyaránt elutasította a kormánypártiság és az ellenzékiesség címkéit. A mozgalom szervezetté, majd párttá alakulása azonban nem sokáig váratott magára.

3. Az első nyíltan politikai célú szervezet megalakulása – 1988. március 30.

1988 tavaszán a Bibó Istvánról elnevezett Jogász Szakkollégium néhány tagja, és más budapesti egyetemi és főiskolai diákszervezetek képviselői – összesen 31-en – új szervezetet hoztak létre Fiala Demokraták Szövetsége néven. Céljuk egy „új önálló és független ifjúsági szövetség létrehozása, amely tömöríti a politikailag aktív, radikális, reformer ifjúsági csoportokat és egyéneket”.

A szervezet rögzítette, hogy az alkotmány alapján kíván működni, egy olyan új Magyarország megteremtése érdekében, ahol a tulajdonviszonyokat a gazdasági ésszerűség határozza meg, ahol a politikai rendszer a demokrácia szabályainak megfelelően működik, ahol érvényesül a társadalmi esélyegyenlőség és a szolidaritás, s amely hatékonyan lép fel a határokon kívül élő magyarság érdekeinek védelmében.

Az újonnan alakult szervezetek közül a Fidesz volt az első, amely nyíltan politikai szervezetként határozta meg magát, és ezzel a Kádár-korszak egyedüli ifjúsági szervezetének, a KISZ-nek kívánt alternatívát állítani. A hatalom nem nézte jó szemmel a szövetség létrehozását. Néhány nappal később a Fidesz öt alapító tagját beidézték a rendőrségre, és figyelmeztetésben részesítették őket „törvényellenes szervezet létrehozására irányuló tevékenység” miatt. A megfélemlítés azonban nem hozott eredményt. Egy fél év múltán már mintegy 50 csoportjuk működött az országban, összesen hozzávetőleg 2000 taggal.

4. A Szabad Kezdeményezések Hálózata – 1988. május 1.

A Beszélő köréhez tartozó ellenzékiek – látva, hogy egyre több ellenzéni csoportosulás szerveződik – 1988. március 17-én felhívást tettek közzé egy olyan keretszervezet létrehozása érdekében, amely integrálja a rendszerváltást akaró erőket, összehangolja a lépéseiket,

A Hálózat formálisan május 1-én alakult meg, és június 12-én rendezte első nagyobb összejövetelét a fővárosi Jurta Színházban. A szervezet egyéni támogatóinak létszáma 1500 körül volt, akik között akkor még voltak fórumosok, fideszesek és más szervezetek tagjai is, a többség azonban nem tartozott más alternatív kezdeményezéshez.

Néhány hónap alatt ebben a körben is megfogalmazódott az a gondolat, hogy a formálódó többpártrendszerben nem tarthat mindenki ugyanahhoz a párthoz. Ezért 1988. november 13-án a demokratikus ellenzék is létrehozta saját legális szervezetét, amelynek tagsága akkor 1300 körül volt.

5 A többpártrendszer újjáalakulása – 1989

Ettől kezdve rendkívüli gyorsasággal szaporodtak a szervezetek. Megkezdődött az 1947–49 folyamán felszámolt pártok újjáalakulása, és számos teljesen új formáció is létrejött.

Formálisan mindezt az tette lehetővé, hogy 1989 januárjában az Országgyűlés elfogadta a gyülekezési és az egyesülési jogról szóló törvényt, s februárban az MSZMP KB ülése is állást foglalt a többpártrendszer bevezetése mellett. Kimondták, hogy az egypártrendszer körülményei nem teszik lehetővé a megújuláshoz szükséges döntési alternatívák kialakítását.

A független szervezetek száma nagy volt, de tagságuk kicsiny. 1989 februárjában együttesen sem haladhatta meg a tíz-tizenöt ezret. A tagság egy része ide-oda áramlott a különböző csoportosulások között. Anyagi erejük és infrastruktúrájuk pedig elhanyagolható volt a még hatalmon lévő MSZMP-hez viszonyítva.

27/6A AZ ÁLLAMPÁRT ÁTALAKULÁSA*Eseménykártyák*

1988. május 20–22.

Az MSZMP országos pártértekezlete felmenti Kádár Jánost a főtitkári tisztségből, és a párt elnökévé választja. A párt új főtitkára Grósz Károly lesz.

1989. január 28.

Pozsgay Imre a 168 óra című rádióműsorban kijelenti, hogy az általa vezetett történelmi albizottság a jelenlegi kutatások alapján népfelkelésnek minősíti az 1956-os eseményeket. Nagy Imre szerepét pedig vitatottnak ítéli.

1989. január 30.

A Világgazdasági Fórumról Svájcból hazatérő Grósz Károly kijelenti, hogy nem tudott a Pozsgay-nyilatkozat előzményeiről és körülményeiről, és az 1956-os események jellegét csak az MSZMP KB ítélné meg.

1989. február

Megjelenik a Társadalmi Szemle különszáma a Pozsgay-bizottság Történelmi utunk című jelentésével.

1989. február 10–11.

Az MSZMP KB ülése állást foglal a többpártrendszer bevezetése mellett, 1956-ot népfelkelésnek értékelik, amelyben végül felerősödtek az ellenforradalmi tendenciák. Támogatják olyan politikai egyeztető fórum létrehozását, amely folyamatos párbeszéddel segíti az új alkotmány és a választási törvény kidolgozását.

1989. február 20.

Az MSZMP KB kétnapos ülésén elfogadja az új alkotmányról szóló tájékoztatót, mely szerint a párt nem tart igényt arra, hogy vezető szerepét rögzítse a készülő alaptörvény.

1989. március 10.

Nyilvánosságra hozzák az MSZMP KB cselekvési programját. A dokumentumban a párt elhatárolja magát a korábbi vezetés hibáitól, és állást foglal a jogállam, az alkotmányos többpártrendszer, a szabad választások és a koalíciós kormányzat megteremtése mellett.

1989. március 30.

Lukács János, az MSZMP KB titkára közli, hogy az utóbbi másfél évben 120 ezren léptek ki a pártból, és 20 ezer új tag lépett be.

1989. április 12.

Az MSZMP KB ülésén Kádár János zavart elmével elmondott beszédében hosszasan foglalkozik '56-os szerepével és Nagy Imrével. A beszédről a sajtó nem számol be, annak szövegét csak évek múltán publikálják.

27/6B AZ ÁLLAMPÁRT ÁTALAKULÁSA

Eseménykártyák

1989. április 15.

Országos tanácskozást tartanak Reform-műhely címmel Kecskeméten az MSZMP reformköreinek első találkozásával egybekötve. A tanácskozás résztvevői előrehozott pártkongresszust tartanak szükségesnek, és élesen bírálják a pártvezetést.

1989. április 19.

Az MSZMP PB javasolja a KB-nek, hogy a párt mondjon le káderhatásköréről a nem párttiszségek esetében. A testület szerint az élet túlhaladta a hagyományos értelemben vett demokratikus centralizmust, ezért ez a kifejezés az ideiglenes szervezeti szabályzat tervezetében már nem szerepel.

1989. május 20.

Az MSZMP reformköreinek első országos tanácskozásán, Szegeden követelik a pártkongresszus összehívását, s ennek érdekében aláírásgyűjtési akciót hirdetnek. Indítványozzák a központi bizottságnak, hogy mondják ki: Nagy Imre politikai koncepció per áldozata lett.

1989. június 23–24.

Az MSZMP KB ülésén négytagú elnökséget (Grósz Károly, Németh Miklós, Nyers Rezső, Pozsgay Imre) és 21 tagú Politikai Intéző Bizottságot választanak. Pozsgay Imrét javasolják köztársasági elnöknek.

1989. augusztus 16.

Az MSZMP Politikai Intéző Bizottsága állásfoglalást tesz közzé, miszerint a pártvezetés nem azonosul az 1968-as prágai katonai beavatkozással.

1989. szeptember 2.

Az MSZMP KB titkára beszámol arról, hogy a pártot havonta mintegy tízezen hagyják el, taglétszáma 730 ezerre tehető.

1989. október 5.

Az MSZMP Reformkörök és Alapszervezetek Országos Koordinációs Tanácsa felhívásban javasolja, hogy október 23-át nyilvánítsák nemzeti ünneppé és munkaszüneti nappá.

1989. október 6–10.

Összeül az MSZMP XIV. – rendkívüli – kongresszusa. Az állampárt felosztatja önmagát, és 1002 igen szavazattal (159 ellenzés, és 36 tartózkodás mellett) Magyar Szocialista Párt néven új pártot hoz létre. A párt a nyugati szocialista pártokkal rokon politikai intézményként határozza meg saját magát, amely őszintén szembe kíván nézni elődje múltjával. Az MSZP jogutódként megörökli az MSZMP vagyonát. A párt elnökévé Nyers Rezsőt választják. A szűkebb vezetésben helyet kap a kormány tagjai közül Németh Miklós, Horn Gyula és Pozsgay Imre.

27/7 KELET-EURÓPAI DOMINÓ, 1989*Csoportos feladatlap**Február*

Kilencéves megszállás után az utolsó szovjet katona is elhagyja Afganisztánt.

Június

Lengyelországban szabad parlamenti választásokat tartanak, amelynek eredményeként nem kommunista kormányelnök kerül az ország élére.

Augusztus–szeptember

Mintegy 900 NDK-állampolgár menekül Nyugatra a megnyitott osztrák–magyar határon, kihasználva a páneurópai mozgalom soproni rendezvényét. Nem sokkal ezután a magyar kormány teszi lehetővé tízezrek Nyugatra távozását a magyar határon át.

November

Az NDK megnyitja határait az NSZK és Nyugat-Berlin felé. Megkezdődik a két Németország újbóli egyesülése.

December

Csehszlovákiában békés úton győz az ellenzék. Vaclav Havel egykori emberjogi harcost Csehszlovákia államelnökévé választják.

Népfölkelés buktatja meg Nicolaie Ceausescu román állami és pártvezetőt. A diktátort és feleségét kivégzik.

Bush amerikai és Gorbacsov szovjet vezető Málta szigeténél egy hajón találkozik egymással. A baráti hangulatú találkozó keretében Bush gazdasági segítséget ajánl a meggyengült Szovjetuniónak. Gorbacsov pedig kijelenti, hogy állama tudomásul veszi, ha a vele szomszédos államok közül egyesek úgy döntenek, hogy nem a szocialista társadalmi berendezkedés keretei között szeretnének élni.

Feladat

Foglaljátok össze röviden írásban, hogy szerintetek milyen hatással lehettek a fenti események a magyarországi rendszerváltás folyamatára!

.....

.....

.....

.....

.....

27/8A A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTT ÉS UTÁN*Információs kártyák*

Magyarország népköztársaság és szocialista állam, amelyben minden hatalom a dolgozó népé.

Magyarország köztársaság, amely független, demokratikus jogállam és amelyben minden hatalom a népé.

A társadalom vezető osztálya a munkásosztály, amely a hatalmat a parasztsággal, az értelmiséggel, és a társadalom többi dolgozó rétegével együtt gyakorolja.

Minden hatalom a népé, amely ezt választott képviselői útján, valamint közvetlenül gyakorolja. Tilos a hatalom erőszakos megszerzése vagy kizárólagos birtoklása. Az ilyen törekvéssel szemben mindenki jogosult és köteles fellépni.

A dolgozó nép, és azon belül a munkásosztály gyakorolja a hatalmat.

A hatalom osztályjellegére az alkotmány nem utal, társadalmi réteget vagy osztályt, mint a hatalom birtokosát nem emel ki.

A társadalom vezető ereje a munkásosztály marxista-leninista pártja. A párt vezető testületének tagjai állami szervezetek és intézmények vezető tisztségeit is betölthetik.

27/8B A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTT ÉS UTÁN*Információs kártyák*

A pártok szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek, közreműködhetnek a népakarat kinyilvánításában. Az alkotmány értelmében azonban közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak. Törvény határozza meg azokat a tisztségeket és közhivatalokat, amelyeket párt tagja vagy tisztségviselője nem tölthet be.

A társadalmi szervezetek a szocialista építőmunkában vehetnek részt. A Hazafias Népfront a szocializmus felépítésére tömöríti a társadalom erőit, a szakszervezetek védik és erősítik a néphatalmat, a dolgozók érdekeit.

Az alkotmány kimondja, hogy a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók szakszervezeteket és érdekképviselői szervezetet hozhatnak létre érdekeik érvényesítésére.

Az állam védi a dolgozó nép szabadságát, hatalmát és a kizsákmányolásmentes társadalmi berendezkedést. Az állam határozza meg a gazdaság életét, irányítja és ellenőrzi a népgazdaságot, a szövetkezetek a szocialista állam társadalmi és gazdasági céljaival összhangban szolgálják tagságuk érdekeit, és részesei a szocialista társadalmi rendnek.

Magyarország gazdasága piacgazdaság. Az állam elismeri a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát. Elismeri a szövetkezetek önállóságát, és tiszteletben tartja az önkormányzatok tulajdonát.

27/8C A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTT ÉS UTÁN*Információs kártyák*

Az állami tulajdon az egész nép vagyona. Az alapvető termelési eszközök kizárólag állami tulajdonban vannak.

A magántulajdon és a köztulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

A népköztársaság társadalmi rendjének alapja a munka. Minden munkaképes állampolgár joga és kötelessége, hogy dolgozzék.

A köztársaság alkotmánya a társadalmi rend fogalmát nem használja, és annak alapját sem definiálja.

A népszavazásról az Alkotmány – a megnevezést leszámítva – nem rendelkezik.

Az alkotmány részletesen szabályozza a népszavazás intézményét, típusait, a kezdeményezésre jogosultak körét, a népszavazás tilalmát és a jogorvoslat lehetőségét.

A 21 tagú elnöki tanács, amely egyúttal az Országgyűlés helyettesítője. Kollektív államfői testület, amelynek elnöke a Népköztársaság Elnöki Tanácsát mint testületet képviseli.

Egyszemélyes államfő a parlament által 5 évre választott – az Országgyűléstől teljesen független – köztársasági elnök. Megbízatási ideje egyszer meghosszabbítható.

27/8D A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTT ÉS UTÁN*Információs kártyák*

Az alkotmány betartásán az Elnöki Tanács őrökdi. Megsemmisít, illetve megváltoztat minden olyan jogszabályt, amely az alkotmányba ütközik.

Az Alkotmánybíróság – korlátozás nélkül – felülvizsgálja a jogszabályok alkotmányosságát. Alkotmányellenesség esetén megsemmisítheti a jogszabályokat.

Az alkotmány az állampolgári jogok érvényesülését a szocialista társadalmi renddel összhangban biztosítja.

Az állampolgári jogok érvényesülését nem lehet korlátozni. Ennek felügyeletét az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa, valamint az adatvédelmi biztos önálló hatáskörben látja el.

A népgazdasági terv teljesítését az Országgyűlés ellenőrzi, és a kormány köteles azt végrehajtani.

Az Országgyűlés pénzügyi, gazdasági ellenőrző szerve az Állami Számvevőszék.

Szovjet típusú egypárti diktatórikus szocializmus, racionalizált és liberalizált enyhített diktatúra.

Magántulajdonon alapuló piacgazdaság, parlamenti demokrácia, versengő többpártrendszer, demokratikus jogállam.

27/9 MI MEKKORA SZEREPET JÁTSZOTT?

Csoportos feladatlap

Vajon mi mekkora szerepet játszott a magyarországi rendszerváltásban? Alakítsátok ki a véleményeteket, és állítsátok fontossági *sorrendbe* a hazai politikai átalakulást segítő alábbi tényezőket! Osszátok el közöttük a 100 *százalékot* annak megfelelően, hogy véleményetek szerint melyik tényező milyen arányban járult hozzá az új politikai rendszer kialakulásához!

Röviden indokoljátok is a döntéseketek!

Sor-szám	A rendszerváltásban szerepet játszó tényező	%	INDOKLÁS
	A különféle társadalmi mozgalmak és utcai demonstrációk		
	A reformszárny kialakulása és megerősödése az MSZMP-n belül		
	A Szovjetunió meggyengülése és a Gorbacsov névéhez fűződő peresztrojka		
	A többi szocialista országban zajló politikai átalakulások		
	A pártokká szerveződött ellenzéki erők összefogása és közös fellépése a hatalommal szemben		
	Az átmeneti időszak kormányának és parlamentjének együttműködése a változást akaró erőkkel		
	A demokratikus ellenzék működése az 1970–80-as években		

